

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060208

DOM
2019-09-24
Stockholm

Mål nr
M 7797-19

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2019-06-20 i mål nr M 3897-19, se bilaga A

PARTER

Klagande

Karlskoga Vattenkraft AB, 556828-0381
Box 42
691 21 Karlskoga

Ombud: Advokaten V F

Motpart

Länsstyrelsen i Dalarnas län
791 84 Falun

SAKEN

Avvisning av anmälan till den nationella planen för moderna miljövillkor

---

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom undanröjer Mark- och miljööverdomstolen Länsstyrelsens i Dalarnas län beslut den 15 maj 2019, dnr 531-1533-2019, att avvisa anmälan rörande regleringsdammarna Övre Tyfors och Nedre Tyfors i Ludvika kommun. Ärendet återförvisas till länsstyrelsen för fortsatt handläggning.

Dok.Id 1528660

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		måndag – fredag 09:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Karlskoga Vattenkraft AB (KVAB) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen med ändring av mark- och miljödomstolens dom ska besluta att regleringsdammarna Övre och Nedre Tyfors ska ingå i den nationella planen för moderna miljövillkor.

Länsstyrelsen i Dalarnas län har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

KVAB har anfört samma omständigheter till stöd för sin talan som i mark- och miljödomstolen och tillagt i huvudsak följande:

Hittills har ett stort antal anläggningar fått beslut om att de tillåts vara med i den nationella planen. Andelen anläggningar som har nekats inträde är enligt alla tillgängliga uppgifter mycket få och de som faktiskt har nekats att vara med har i merparten av fallen varit sådana anläggningar där koppling till vattenkraften inte alls har funnits. När det gäller frågan om vilka anläggningar som ska anses tillhöra ett kraftverk är detta i mångt och mycket en bedömning som är upp till verksamhetsutövaren att göra, under förutsättning att anläggningen har någon form av koppling till kraftverket och ligger inom rimligt geografiskt avstånd.

Att Övre och Nedre Tyfors ska tillåtas vara med i planen är i första hand för att dammarna är att se som tekniskt sammankopplade med Tystupets kraftstation och att det finns ett miljö- och verksamhetsmässigt samband mellan anläggningarna i enlighet med 11 kap. 6 § miljöbalken.

I andra hand är grunden för yrkandet att regleringsdammarna Övre och Nedre Tyfors är att se som tekniskt sammankopplade med kraftstationen Gustavström I och att det finns ett miljö- och verksamhetsmässigt samband mellan anläggningarna i enlighet med 11 kap. 6 § miljöbalken. KVAB äger dammarna Övre Tyfors (Räckardammen) och Nedre Tyfors (Sågdammen). Kanaldammen, Mellandammen och Intagsdammen –

i norra Sågdammen – tillhör andra ägare. Vid Kanaldammen avleds cirka två tredjedelar av vattnet direkt till Laggen. En tredjedel leds via Räckardammen, Mellandammen och Sågdammen vidare till Laggen. KVAB har i denna del ingen möjlighet att förhindra att vatten avleds via Tyforsdammarna.

Från Lisjön finns tillstånd att efter eget val avtappa vatten genom Tystupets kraftanläggning eller genom den naturliga fåran (Liälven). Vatten avtappas än idag ibland direkt till Laggen (Gustavsström I) utan att passera Tystupets kraftverk beroende på låg nivå i Lisjöns magasin.

Det sker alltså en samverkan mellan flera olika dammar för elproduktion vid kraftverket Gustavsström I. Utan dammarna i Tyfors fungerar det inte att leda vatten till en anläggning som tar tillvara på kraften i det strömmande vattnet.

Vad gäller den fysiska sammankopplingen så torde den vara tämligen klarlagd, då det är fråga om anläggningar som befinner sig i samma vattendrag och som reglerar samma vatten. Vad gäller påverkan så har lagstiftaren inte specificerat hur stor denna påverkan ska vara, bara att den ska finnas. Dammarna vid Övre och Nedre Tyfors påverkar tillgången till vatten vid Gustavström I. Att det finns andra anläggningar som inte ägs av KVAB som också påverkar vattentillgången saknar betydelse för frågan om miljömässigt samband.

Som skriftlig bevisning har KVAB i Mark- och miljööverdomstolen åberopat en sammanställning av historiken kring aktuella dammar.

Länsstyrelsen har anfört i huvudsak följande:

Vad gäller Tystupets kraftverk har KVAB inte närmare beskrivit på vilket sätt de aktuella dammarna skulle vara tekniskt sammankopplade med kraftverket. Att dammarna nämns i den vattendom som getts för kraftverket innebär inte per automatik att de nyttjas som ett led i kraftproduktionen. I och med att anläggningarna ligger nedströms Tystupets kraftstation och att huvuddelen av vattnet som släpps därigenom inte kommer att passera de aktuella dammarna kan dessa inte ha någon större betydelse

för kraftutvinningen. De ingår inte heller i något villkor för att t.ex. jämna ut flödena nedströms kraftverket.

Att dammarna skulle nyttjas till förmån för kraftverket Gustavström I är en uppgift som kommit fram först efter länsstyrelsens handläggning av ärendet. Oaktat detta medför dammarnas läge och storlek att nyttan av dammarna borde vara tämligen försumbar för kraftverket. Därtill varken ägs eller sköts Kanaldammen av KVAB, vilket medför att KVAB inte kan styra hur mycket vatten från Rösjön som passerar övre och nedre Tyfors.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen instämmer i mark- och miljödomstolens bedömning att länsstyrelsen fattat ett beslut vilket går bolaget emot och som kan överklagas.

Relevanta bestämmelser framgår av mark- och miljödomstolens dom. Frågan i Mark- och miljööverdomstolen är om dammarna Övre och Nedre Tyfors i det här sammanhanget ska anses utgöra *en och samma verksamhet* (dvs. om det finns ett tekniskt och miljömässigt samband) med i första hand Tystupets kraftverk och i andra hand Gustavström I kraftverk (se 11 kap. 6 § miljöbalken).

Den nationella planen för moderna miljövillkor ska på ett systematiskt sätt ge en nationell helhetssyn för att befintliga verksamheter för produktion av vattenkraftsel ska förse med moderna miljövillkor. Den nationella planen ersätter inte de enskilda tillståndsprövningarna där de konkreta förutsättningarna för driften av den enskilda verksamheten bestäms. (Se prop. 2017/18:243 s. 85 och 89)

Vad som avses med ”*hela verksamheten*” eller ”*en och samma verksamhet*” för vattenverksamhet för produktion av vattenkraftsel är inte helt självklart och varierar i det enskilda fallet. Vattenkraftsanläggningar varierar mycket i utformning eftersom de har byggts i olika tidsepoker och anpassats till skilda lokala förutsättningar.

Vattenkraftsanläggningar ingår vanligen i en större helhet som utöver damm och

kraftverk kan bestå av regleringsmagasin, utloppskanaler, grund- och spegeldammar, fiskvägar och fiskspärrar m.m. (Se a. prop. s. 134).

Det framgår av kartor och flödesscheman som bolaget har gett in till underinstanserna hur regleringsdammarna Övre och Nedre Tyfors är placerade i förhållande till Tystupets kraftstation. Att Övre och Nedre Tyfors ligger nedströms *inloppet* till Tystupets kraftstation är inte ensamt avgörande för om dammarna ska anses utgöra en del av verksamheten vid Tystupets kraftverk eller inte. Mark- och miljööverdomstolen gör bedömningen att det har betydelse att Övre och Nedre Tyfors ligger på fallsträckan i Liälven (dvs. mellan intag och utlopp till Tystupets kraftstation). Dammarna i Övre och Nedre Tyfors är inte regleringsdammar för Tystupets kraftstation men är placerade i naturfåran och har idag en funktion som spegeldammar. Spegeldammar kan som nämnts ovan ingå i en sådan större enhet som utgör en vattenkraftsanläggning. Mark- och miljööverdomstolen bedömer därför, till skillnad från underinstanserna, att dammarna Övre och Nedre Tyfors är tekniskt sammankopplade med Tystupets kraftverk.

Med hänsyn till att regleringsdammarna Övre och Nedre Tyfors är placerade i naturfåran för Tystupets kraftverk kan de också förväntas bli berörda av typiska miljöåtgärder för kraftverket, såsom t.ex. minimitappning och fiskvägar. Det föreligger därmed ett miljömässigt samband.

Mark- och miljööverdomstolen gör därför bedömningen att Övre och Nedre Tyfors i detta sammanhang ska anses utgöra *en och samma verksamhet* som Tystupets kraftverk enligt 11 kap. 6 § miljöbalken (dvs. att det finns ett tekniskt och miljömässigt samband). Övre och Nedre Tyfors kvalificerar sig därigenom för den nationella planen för moderna miljövillkor och det var fel att avvisa anmälan på de av länsstyrelsen angivna skälen.

Vid denna bedömning finns det inte skäl för Mark- och miljööverdomstolen att ta ställning till om ett tekniskt och miljömässigt samband föreligger även med Gustavström I kraftverk.

Med hänsyn till att länsstyrelsen administrerar anmälningar till den nationella planen (37 § förordningen [1998:1388]) om vattenverksamheter) bör ärendet återförvisas dit för fortsatt handläggning. Mark- och miljödomstolens dom ska alltså ändras i enlighet med detta.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Henrik Löv, tekniska rådet Dag Ygland, hovrättsrådet Christina Ericson och tf. hovrättsassessorn Annika Grönlund, referent.

Föredragande har varit föredraganden Ote Dunér.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2019-06-20
Meddelad i
Nacka

Mål nr
M 3897-19

PARTER

Klagande

Karlskoga Vattenkraft AB , 556828-0381
Box 42
691 21 Karlskoga

Ombud: Advokat V F

Motpart

Länsstyrelsen i Dalarnas län
791 84 Falun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

YRKANDEN

Karlskoga Vattenkraft AB (KVAB) har yrkat, med upphävande av länsstyrelsens beslut, att mark- och miljödomstolen beslutar att regleringsdammarna Övre och Nedre Tyfors ska ingå i den nationella planen för moderna miljövillkor (NAP).

GRUNDER

Grunden utgörs i första hand av att Övre och Nedre Tyfors regleringsdammar är att se som tekniskt sammankopplade med Tystupets kraftstation och det finns ett miljö- och verksamhetsmässigt samband mellan anläggningarna i enlighet med 11 kap. 6 § miljöbalken.

I andra hand utgörs grunden av att Övre och Nedre Tyfors regleringsdammar är att se som tekniskt sammankopplade med Gustavström I kraftstation och det finns ett miljö- och verksamhetsmässigt samband mellan anläggningarna i enlighet med 11 kap. 6 § miljöbalken.

UTVECKLING AV TALAN

I regleringsdammarna Övre och Nedre Tyfors har det tidigare bedrivits produktion av vattenkraftsel. Kraftverken är numera nedlagda men dammarna finns kvar. Av vattendomstolens dom, A54/51, framgår att de två aktuella kraftverken fanns vid Liälven. Domen gäller tillstånd enligt ÄVL för Tystupets kraftstation och det är uppenbart att när bedömningen gjordes av tillstånd till Tystupets kraftstation beaktades de nedströms liggande anläggningarna. Detta återspeglas i utformningen av tillståndet och villkoren på ett sätt som innebär att det föreligger ett miljö- och verksamhetsmässigt samband. Det finns således skäl för mark- och miljödomstolen att ändra länsstyrelsens beslut.

För det fall mark- och miljödomstolen skulle vara av annan mening så anser KVAB att erforderligt samband helt klart finns för den av bolaget ägda kraftstationen Gustavström I, som är belägen nedströms Övre och Nedre Tyfors regleringsdammar. Den mängd vatten som dammarna reglerar utgör ungefär en tredjedel av den totala

vattenvolymer från Rösjön. Övre och Nedre Tyfors är en del i vattensystemet som försör kraftverket med vatten och fördröjer vattnet innan det når kraftverket. Detta är i sig förvisso inte av stor vikt för Gustavström I kraftverk. Enligt domen får dock KVAB ”efter eget val avtappa vatten genom Tystupets kraftanläggning eller genom den naturliga fåran (Liälven)”. Detta medför att KVAB genom reglering via dammarna i Tyfors även på ett bättre sätt kan utnyttja vattnet vid kraftverket Gustavström I. Vattensystemet och dammarnas påverkan på vattenföringen framgår av sammanställning gjord av KVAB. Det finns således ett samband mellan Övre och Nedre Tyfors regleringsdammarna och Gustavström I kraftverk på det sätt som erfordras enligt 11 kap. 6 § miljöbalken.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen konstaterar inledningsvis att länsstyrelsens beslut är ett till mark- och miljödomstolen överklagbart beslut som har gått klaganden emot (41–42 §§ förvaltningslagen [2017:900], 46 § förordningen [1998:1388] om vattenverksamhet m.m. samt 19 kap. 1 § tredje stycket och 21 kap. 1 § andra stycket miljöbalken).

Den som bedriver en tillståndspliktig vattenverksamhet för produktion av vattenkraftsel ska se till att verksamheten har moderna miljövillkor. Verksamheten får dock bedrivas i avvaktan på en prövning för moderna miljövillkor bl.a. om den omfattas av en nationell plan för moderna miljövillkor (11 kap. 27 § miljöbalken). Med vattenverksamhet för produktion av vattenkraftsel avses en vattenverksamhet som innebär vattenreglering, vattenbortledning, vattenöverledning eller annan påverkan på vattnets flöde och är avsedd för produktion av el genom omvandling av energi i strömmande vatten, eller när verksamheten påbörjades var avsedd för sådan produktion (11 kap. 6 § första stycket 1 och 2 miljöbalken).

En vattenverksamhet ska omfattas av den nationella planen för moderna miljövillkor om verksamheten är en sådan verksamhet som avses i 11 kap. 6 §

miljöbalken, har påbörjats före utgången av 2018, inte har tillståndsprövats eller omprövats enligt miljöbalken efter utgången av 1998 och senast den 1 juli 2019 är anmäld till länsstyrelsen för att omfattas av planen (36 § förordningen om vattenverksamheter m.m.).

Om verksamheten inte uppfyller förutsättningarna för att omfattas av planen, ska länsstyrelsen med ett särskilt beslut underrätta verksamhetsutövaren (38 § förordningen om vattenverksamheter m.m.).

För att vattenverksamheten ska anses vara en vattenverksamhet för produktion av vattenkraftsel ska den bedrivas som ett led i en produktion av vattenkraftsel, t.ex. genom att dämna upp vatten i syfte att samla vattnet så att det kan ledas till en anläggning som tar vara på kraften i det strömmande vattnet. Även dammar som används som årsregleringsmagasin för produktion av vattenkraftsel omfattas av begreppet. Om den pågående verksamheten (dämningen) inte är avsedd för produktion av vattenkraftsel och dämningen när den påbörjades (när dammen byggdes) inte var avsedd för produktion av vattenkraftsel, ska den nu pågående dämningen inte anses vara en vattenverksamhet för produktion av vattenkraftsel. Detta gäller även om dämningen (dammen) vid någon tidpunkt efter dess tillkomst har haft – men inte längre har – en sådan funktion. (Prop. 2017/18: 243 s. 81 och 198).

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning.

Mark- och miljödomstolen delar länsstyrelsens uppfattning att verksamheten, när den påbörjades, inte var avsedd för produktion av vattenkraftsel samt att regleringsdammarna inte utgör led i kraftproduktionen vid Tystupets kraftverk. Inte heller kan regleringsdammarna anses vara direkt eller indirekt sammankopplade och ha ett miljö- och verksamhetsmässigt samband med kraftstationen Gustavström I. Detta innebär att kriterierna i 11 kap. 6 § miljöbalken inte är uppfyllda.

Eftersom inte samtliga förutsättningar i 36 § förordningen om vattenkraftverksamheter m.m. är uppfyllda har det varit riktigt av länsstyrelsen att avslå bolagets anmälan till den nationella planen för moderna miljövillkor. Bolagets överklagande ska därmed avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02).

Överklagande senast den 11 juli 2019.

Bjarne Karlsson

Annika Billstein Andersson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Bjarne Karlsson ordförande, och tekniska rådet Annika Billstein Andersson.